

De ingeschakelde natuur

Praktische ecologie in de Spaanse Pyreneeën

Andreas Brons

We waren al langer dan een jaar aan het zoeken naar een geschikt terrein om ons eigen huis te bouwen, toen we in augustus 2006 tegen dit perceel aan liepen in de Pyreneeën van het Spaanse Aragon. We waren gelijk enthousiast, ondanks dat we het meer dan een hectare grote terrein te zien kregen op een weinig flatteus moment, midden in een gortdroge zomer. De Nederlandse makelaar (het wemelt in dit gebied van de landgenoten) hoefde weinig moeite te doen om ons het terrein te verkopen, maar toen hij ons de mogelijkheden van het terrein aanpreef noemde hij terloops het idee om er een soort Le Roy-tuin van te maken.

Tijdloos

In mijn Wageningse studententijd was ik al gecharmeerd van het standaardwerk 'Natuur uitschakelen - Natuur inschakelen' van Louis Le Roy, maar had daarna bijna 20 jaar niet meer van hem gehoord. Toen ik naar aanleiding van de opmerking van de makelaar op zoek ging naar hoe het er met de man en zijn ideeën voorstond, bleken beiden springlevend te zijn. De confrontatie met zijn ecokathedraal en het gedachtegoed van de Stichting TIJD was buitengewoon inspirerend en heeft een grote invloed gehad op mijn ideeën

over de waarden en mogelijkheden van het terrein én het belang van het beperken van eigen dadendrang en beheerszucht.

Het terrein

Het langwerpige terrein ligt op 650 meter hoogte, op een noordoost-helling met een weergaloos fraai uitzicht over de hoogste toppen van de Pyreneeën. Het bestaat uit een aantal boven elkaar gelegen terrassen met verwaarloosd kalkgrasland, waartussen houtwallen met Amandelbomen, Portugese eiken (*Quercus faginea*), Steeneiken

helemaal boven: Het groene gras op het terrein is voornamelijk *Bromus diandrus* terwijl de graanakker groen is van de wintergerst. 3 December 2006

links: Wilde peen, Echt bitterkruid en Cipreswolfsmelk met op de achtergrond een oude en ongesnoeide Amandelboom. 26 November 2006

boven: De ligging van het terrein, gezien vanuit het dorp. 1 Augustus 2006

(*Quercus ilex*), Kermeseiken (*Quercus coccifera*), Zuidelijke netelboom (*Celtis australis*), Rode kornoelje, bramen, Wilde liguster, Wilde jasmijn etc. In de graslanden zelf groeien

veel typische soorten van droge kalkgraslanden (van de Festuco-Brometea klasse) waaronder inmiddels zes geïdentificeerde orchideeënsoorten. Voor een uitvoerige opsomming van alle soorten (waarvan nu al bijna 200 spontaan groeiende vaatplanten zijn determineerd) verwijs ik naar onze website (www.stammer.nl/natureswitchedon). Hogerop wordt het terrein begrensd door terrassen die onderhand het aanzien van een echt

Spaanse slag

Dat een dergelijk terrein met zo'n fantastische ligging voor een redelijke prijs (€ 20.000) gekocht kan worden is voor Nederlandse begrippen ondenkbaar, temeer omdat de Spaanse wetgeving het bouwen van een woning op een tenminste 1 hectare groot stuk grond toestaat. Het een en ander heeft te maken met het gebrek aan waardering voor natuurwaarden en ecologisch besef waar nog altijd een overgroot gedeelte

den gestald om er in eerste instantie de weekenden en vakanties door te brengen (we wonen in Zaragoza), begonnen we waar iedereen die een stuk natuurterrein gaat beheren mee hoort te beginnen: observeren. Wat groeit en bloeit er waar en wanneer. Ik denk dat het beslist niet overdreven is te stellen, dat je minstens een jaar lang absoluut geen enkele beheersmaatregel of ingreep door moet voeren en alleen maar moet observeren. Nu na anderhalve jaar

linksboven: *Dwergstruikjes van Echte tijm met op de achtergrond het hooggebergte van de Pyreneeën. 7 Mei 2007*
 boven: *Gewoon biggekruid, Grote klaproos, Wit zonneroosje en kleine Kermes eikes, met links een aantal Amandelbomen en rechts het eikenbos. 29 April 2007*
 links: *Bloeiende amandelbomen met groene wintergerst. 4 Maart 2007*

eikenbos beginnen te krijgen en als zodanig gelukkig tot beschermd gebied zijn verklaard. Aan de andere kanten wordt het terrein omgeven door amandelboomgaarden en een lager gelegen wintergraanveld. Een duidelijk minder geslaagd aspect zijn de meer dan 20 honden die de buurman in een aantal hondenhokken houdt en die af en toe behoorlijk te keer kunnen gaan. Afgezien daarvan is het een oase van rust. Er lopen geen drukke verkeerswegen en de eerstvolgende buuren wonen in het dorpje dat op een halve kilometer afstand ligt.

van de Spaanse bevolking aan lijdt. De meeste Spanjaarden zijn nog niet met een stok aan het wandelen in de natuur te krijgen of het moest met een jachtgeweer op de schouder zijn. Aan de andere kant is het gelukkig ook een symptoom van het feit dat wilde natuur nog niet echt schaars is in Spanje: in Europa behoort het tot de landen met de grootste oppervlaktes relatief maagdelijke gronden.

Observeren

Toen we het perceel eenmaal in bezit hadden en we er een caravan had-

kan ik dat alleen nog maar meer benadrukken, al moet ik er gelijk bij zeggen, dat we ons nogal eens bezondigd hebben.

De vegetatie op het terrein groeit en ontwikkelt zich en een beheerder moet daar ingroeien en op inspelen. Mijn contact met de vrije natuur was tot dan toe voornamelijk het exploreren van nieuwe gebieden geweest, terwijl ik me nu ging beperken tot het volgen van de natuur op één specifieke plek. Dat levert duidelijk nieuwe inzichten op. Om een voorbeeld te noemen: de golven van dominant bloeiende, aspect bepalende soorten. En dan gaat het niet om een paar stadia maar om wel acht of negen:

- Oktober 2006: Stijve dravik (*Bromus diandrus*)
- Februari 2007: Vroegeling (*Erophila verna*)

- Maart 2007: Gewoon biggenkruid (*Hypochaeris radicata*) en Bleek schildzaad (*Alyssum alyssoides*)
 - April 2007: Echte tijm (*Thymus vulgaris*)
 - Mei 2007: Rode Kornoelje (*Cornus sanguinea*), Cypreswolfsmelk (*Euphorbia cyparissias*), *Sideritis hirsuta* en *Orlaya grandiflora*
 - Juni 2007: Witte brunel (*Prunella laciniata*) en Citroengele honingklaver (*Melilotus officinalis*)
 - Juli 2007: Echt bitterkruid (*Picris hieracioides*), Jakobskruid (*Senecio jacobaea*), Wilde peen (*Daucus carota*) en Knikbloem (*Chondrilla juncea*)
 - Augustus 2007: Bergbonenkruid (*Satureja montana*)
 - September 2007: Gele ogenroost (*Odontites luteus*)
- De vegetatie is altijd weer dynamischer, gevarieerder en subtieler dan je eerst geneigd bent te denken. De bloem van een soort is misschien

regenval is een zeer bepalende factor in dit ecosysteem. Rond de 650 liter per jaar lijkt niet eens zo weinig, maar de zomerhitte zorgt voor een duidelijke stressperiode, die de afgelopen jaren in intensiteit lijkt te zijn toegenomen.

Beheer

Maar, zoals gezegd, we zijn 'stiekem' toch met wat beheersmaat-

Grenzeloos

Al observerend en ervarend zal langzamerhand steeds duidelijker worden wat verrijking en wat verarming betekent. Dus geen vooropgestelde doelstellingen en begrenzingsen als: we willen een climaxbos, of: we willen de handhaving van een puur kalkgrasland. Het gaat ons om een samen met de natuur evolueren, waarbij de natuur gerespecteerd

boven: De vijver die het regenwater van een aantal terrassen opvangt. 13 Oktober 2007
links: Fraai contrast tussen het wel en niet gemaaide gedeelte van het laagste terras. 14 Oktober 2007

niet zo bijzonder fraai maar des te meer het ontluikende blad in het voorjaar of juist het verdroogde skelet in het najaar. Een exemplaar van een soort op zich heeft misschien alles behalve zeggingskracht maar een heel veld ervan op een helling kan juist weer heel fraai zijn, met name als het om grassoorten gaat. Allerlei aspecten waar je pas na een jaar achter komt, of beter gezegd na een aantal jaren, omdat er per jaar ook weer zoveel variatie is, vooral door de wisselvallige regenval. De

regelen begonnen. Zo is er een takkenwal aangelegd met snoeisel van de Amandelbomen en gerooide braamstruiken. Ik kon het niet laten om alvast wat te oefenen met een ouderwetse zeis om het terrein rond de caravan (en het toekomstige huis) te maaien. Er is een vijver aangelegd met walletjes om het regenwater van een aantal terrassen op te vangen. Er is een biomuur opgetrokken met de al op het terrein aanwezige betonstenen.

wordt, maar waar ook de mens duidelijk aanwezig mag zijn. Zo zal ons toekomstige huis een behoorlijke impact op het systeem hebben, maar met het juiste beleid kan ook dat verrijkend werken. Het gaat om een met stobalen opgetrokken woning met vegetatiedak, composttoilet, grijswater circuit, houtkachel en muurverwarming. Het zelfbouwproject daarvoor is bijna door de ambtelijke molen.

Hoe dat allemaal verder gaat verlopen is te volgen op onze website, die als een soort logboek is opgezet, al neemt fotografische presentatie daarbij duidelijk de hoofdrol in.

Blanca Sanchez &
Andreas Brons
Zaragoza, Spanje
email: ab@stammer.nl
website:
<http://www.stammer.nl/natures-witchedon>